

METHODODOLOGY OF
SYSTEMATIC LITERATURE REVIEWA SZISZTEMATIKUS IRODALMI
ÁTTEKINTÉS MÓDSZERTANAKARTALI Gabriella¹**Abstract**

Systematic literature review has become an increasingly widespread method and a key tool for scientific research. In this context, the purpose of this methodological article is to comprehensively present the basic steps of systematic literature analysis, as well as guidelines and steps that help researchers write systematic and comprehensive literature reviews. The article emphasizes the basic principles of the methodology and the steps to be followed, starting from the definition of the research questions, the development of the search strategy and the collection of data, and the evaluation and presentation of the results. The study also draws attention to the main differences between systematic and narrative literature reviews, thus helping to understand the methodology of systematic literature analysis. Overall, this methodological article helps researchers with the successful implementation of systematic literature review and its application in their research field.

Keywords

literature, methodology, systematic, literary analysis, research

Absztrakt

A szisztematikus irodalomelemzés egyre elterjedtebbé vált módszer és kulcsfontosságú eszköze lett a tudományos kutatásnak. Ennek keretében ezen módszertani cikk célja, hogy átfogóan bemutassa a szisztematikus irodalomelemzés alapvető lépéseit, valamint olyan irányelveket és lépéseket, amelyek segítenek a kutatóknak a rendszerezett és átfogó irodalmi áttekintések megírásában. A cikk hangsúlyozza a módszertan alapelveit és a követendő lépéseket a kutatási kérdések meghatározásától kezdve a keresési stratégia kialakításán és az adatgyűjtésen át az eredmények értékeléséig és bemutatásáig. A tanulmány továbbá felhívja a figyelmet a szisztematikus és narratív irodalomáttekintés főbb különbségeire is, így segítve megérteni a szisztematikus irodalomelemzés módszertanát. Összességében ezen módszertani cikk segít a kutatóknak a szisztematikus irodalomelemzés sikeres végrehajtásában és a kutatási területükön való alkalmazásában.

Kulcsszavak

szakirodalom, módszertan, szisztematikus, irodalomelemzés, kutatás

¹ kartali.gabriella@uni-obuda.hu | ORCID: 0009-0000-2957-8269 | PhD student, Óbuda University
Doctoral School on Safety and Security Science | PhD hallgató, Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola

BEVEZETÉS

Napjainkra a szakirodalmak adatbázisa a legtöbb tudományterületen jelentős mértékben megnövekedett, így szinte nem, vagy alig tudunk lépést tartani a legújabb kutatási eredményekkel. Gyakran az is előfordul, hogy túl sok tanulmányt sikerül fellelnünk egy-egy online keresésünk során. Témától függően ez akár több ezer cikk is lehet, melyeket, ha át is tudunk olvasni, sokszor sajnós inkább felületesen, mint tudományos alaposan, a tartalmi rendszerezés többnyire már nehézséget jelent. Jellemzően ellentmondásokkal teli lehet egy ilyen, nem rendszerezett összefoglaló és a gyakorlatban felmerülő kérdések megválaszolása szempontjából így sokszor feleslegesnek, hasznavetetlennek tekinthető. Az áttekintő tanulmányok ugyan nyújthatnak némi segítséget az információ-tömegben való eligazodásban, azonban az általuk levont következtetések megbízhatósága kétséges lehet, annál is inkább mert gyakran előfordul, hogy a szerzők, a saját hipotéziseik igazolása érdekében csak az azt alátámasztó irodalmi anyagokat emelik be tudományos összefoglalójukba, így torzíthatják az eredményt. Ez lényeges, alapvető hiányosságokat okozhat, hiszen a kutatási eredmények elméleti háttér nélkül nem értelmezhetőek. [1] [2] Szinte valamennyi disszertáció alapját az elméleti háttér feltárása képezi, legyen szó akár kvalitatív, akár kvantitatív vizsgálati módszerről, hiszen minden esetben szakirodalmi háttérre támaszkodva végezzük el kutatásainkat. Ez határozza meg optimális esetben annak meghatározását is, hogy milyen fő vizsgálati módszerhez folyamodjunk. A szakirodalmi áttekintés során tárhatjuk fel azon eredményeket, melyekre érdemes építenünk és ennek alapján döntjük el kutatási kérdéseinket, fogalmazzuk meg hipotéziseinket.

A SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS FOGALMI DEFINÍCIÓJA

A szakirodalmi áttekintés egy olyan rendszerezett módszer, amelynek célja, hogy összegyűjtse és értékelje az adott témával kapcsolatos összes releváns kutatási eredményt és ismeretet, valamint segítse azok integrálását a kutatási területen. A szakirodalmi áttekintés az elméleti keretrendszer kidolgozásában, a kutatási kérdések megfogalmazásában és a kutatási tervek kidolgozásában is segítséget nyújt. [3]

A kutatási kérdésekkel és célokkal összhangban áll, a kutatási eredmények elemzésén és összehasonlításán alapul, annak érdekében, hogy megértsük az adott kutatási terület jelenlegi állapotát, és elősegítsük az esetleges további kutatásokat. [4] Továbbá a szakirodalmi áttekintés célja minden esetben az, hogy szilárd alapot biztosítson a tudás fejlesztéséhez, valamint, hogy átfogó képet nyújtson egy adott kutatási területéről. A sikeres szakirodalmi áttekintés segíti a kutatókat az elmélet kialakításában és fejlesztésben, kizárja azon területeket, melyeken már sok kutatás létezik, így a kutató elkerülheti, hogy evidenciákat kutasson, valamint feltárja azokat a területeket, ahol még további kutatásokra van szükség. [5]

A SZISZTEMATIKUS IRODALMI ÁTTEKINTÉS FOGALMI DEFINÍCIÓJA

Körültekintő és megfelelő szisztematikus szakirodalmi áttekintés nélkül nehéz koherens, jól kidolgozott kutatást megvalósítani, bármely szakterületről legyen is szó, ugyanis a szisztematikus szakirodalom áttekintés olyan módszer, melynek révén bármely szakterületre vonatkozó releváns irodalmat egy rendkívül szigorú és szisztematikus folyamat segítségével

tudunk áttekinteni. A szisztematikus szakirodalmi áttekintés folyamata nemcsak a szakirodalomban található tartalomra terjed ki, hanem az irodalom megtalálásához használt módszerekre, keresési stratégiákra, azok módozataira és arra, hogyan és hol érdemes kutatni.

A szisztematikus irodalom áttekintést Fink [2] oly módon definiálja, hogy a szisztematikus irodalmi áttekintés olyan módszer, amely strukturált és dokumentált eljárást alkalmaz az elérhető tudományos irodalom áttekintésére, értékelésére és szintetizálására egy adott kutatási kérdés vagy témakör körül. A szisztematikus áttekintések célja, hogy megbízható és objektív összefoglalást nyújtsanak az adott területen folytatott kutatások állapotáról, az esetleges hiányosságokról és az értékelhető bizonyítékokról. Továbbá a szisztematikus szakirodalmi áttekintések arra töreksznek, hogy egy adott kutatási kérdésben minél több releváns kutatást, szakirodalmat találhassunk, ezáltal a szisztematikus áttekintés ahhoz is hozzájárul, hogy a kutatási eredmények torzulásának esélye csökkenjen. [6] Booth, Papaionannou és Sutton (2016, 19) leglényegesebb indokként ezen módszer alkalmazására az egyértelműséget, érvényességet és auditálhatóságot említi. Egyértelműség alatt azt értjük, hogy meghatározott szerkezettel kell rendelkeznie az áttekintésnek, így ennek alárendelve, dokumentálni kell a módszereket és a keresési folyamatot. Azt is nyilvánvalóvá tesszük így, miért kerültek bele bizonyos kutatási anyagok, míg másokat miért nem emeltünk bele munkánkba. [7]

A módszer célja mindenekelőtt, hogy átfogó képet adjon a kutatott témakörrel, bemutassa, milyen munkát, kutatásokat végeztek korábban a témakörben, és milyen kutatási módszereket és elméleteket használtak. A szakirodalmi áttekintés segít megtalálni a kutatási hiányosságokat és irányt szab a további kutatásnak. [7] Egy jól kidolgozott szakirodalmi áttekintés, ha nem is garancia a kutatás sikerére, de nagyban elősegíti azt, hisz az esetleges korlátokra is felkészít és a zsákutcákba is nehezebben sétálunk be általa.

A szisztematikus irodalmi áttekintés tehát azonosítja, összeállítja és szisztematikusan összefoglalja az empirikus adatokat két vagy több primer kutatás alapján. Minimalizálja a torzítások és a hibázás lehetőségét, amely más áttekintési folyamatokban előfordulhat, valamint a metaanalízis révén a megállapításokat minőségileg vagy mennyiségileg képes szintetizálni. [8] Abban az esetben, amikor nem áll rendelkezésre elegendő empirikus kutatás, nem javasolt meta-analitikus áttekintést végezni, helyette a kutatók számára hasznosabb lehet, ha hagyományos szisztematikus irodalom elemzést alkalmaznak a kutatások összegzésére az adott területen. [9] A hagyományos szisztematikus irodalmi elemzések területi alapú áttekintéseket, elméleti alapú áttekintéseket és módszertani alapú áttekintéseket tartalmaznak. [10] A szisztematikus irodalmi áttekintés lépéseit az 1. számú táblázat tartalmazza.

Lépés	Fő jellemző
A probléma megfogalmazása	A kutatási kérdések tisztázása, megfogalmazása – felvételi és kizárási kritériumok explicit módon történő megfogalmazása.
Adatgyűjtés	Irodalomkeresés azon források alapján, amelyek relevánsak lehetnek a kérdéshez, a kiválasztott adatbázisok segítségével. Pl.: Scopus, Web of Science, Google Scholar.
Az adatok kiértékelése	A vizsgálat során kialakított kódolás révén összegyűjtött vizsgálati felvételi/kizárási információkértékelése.

Lépés	Fő jellemző
Az adatok elemzése és értelmezése	Az adatok elemzése és értelmezése, főbb eredmények integrálása, kutatási eredmények kommunikációja.
Az írás utolsó szakaszai	Az ellentmondások feltárása (publikációs torzítás és idekapcsolódó ellentmondások azonosítása); ajánlások.

1. Táblázat: A szisztematikus irodalom elemzés lépései, [8] alapján

A szisztematikus irodalmi áttekintés első lépése a kutatási téma kiválasztása, kutatási kérdés felvetése, megfogalmazása, amelyre az áttekintést szeretnénk elvégezni, mivel a szisztematikus szakirodalmi áttekintésnek egy jól megfogalmazott kutatási kérdéssel kell kezdődnie, amely jól meghatározott problémákat tartalmaz, amelyek segítenek a döntéshozatali folyamatban annak meghatározásában, hogy mely cikkeket vegyük be a szakirodalmi áttekintésbe. A téma kiválasztásához ajánlott az előzetes kutatások, valamint az elméleti és módszertani irodalom áttekintése. [11]

A következő lépés az adatgyűjtés, amelynek az alapja egy hatékony keresési stratégia kidolgozása, a tanulmányok helyének meghatározása a releváns irodalom megtalálásához. Ez a lépés meghatározza az áttekintés módszertanát, a kritériumokat, amelyek alapján az irodalmat és az értékelés módját kiválasztják. [12]

A források keresése és kiválasztása során az áttekintéshez használt forrásokat az előzetesen meghatározott szempontok, keresőszavak vagy kulcsszavak alapján kell kiválasztani. Az áttekintés során a releváns irodalmi források mellett ajánlott a lehető legtöbb forrást felhasználni, amelyek különböző perspektívákat és véleményeket képviselnek. [13] A kiválasztás során speciális kritériumok használata is javasolt lehet a kiválasztott források érvényességének meghatározásához. Ez megkönnyíti azon döntésünket, hogy mely cikkek, tanulmányok kerüljenek be a szakirodalmi áttekintésbe. Az áttekintéshez használt forrásoknak átfogónak és reprezentatívnak kell lenniük a kutatási területre vonatkozóan. [14]

Ezután az áttekintéshez kiválasztott forrásokból a kigyűjtött adatokat ki kell értékelni, kategorizálni, majd ismertetni kell a vizsgálatok módszertani jellemzőit (változók, minta, eredmények és adatelemzés) és megállapításait, amelyek lehetővé teszik a kiválasztott tanulmányok közötti összehasonlítást. [15]

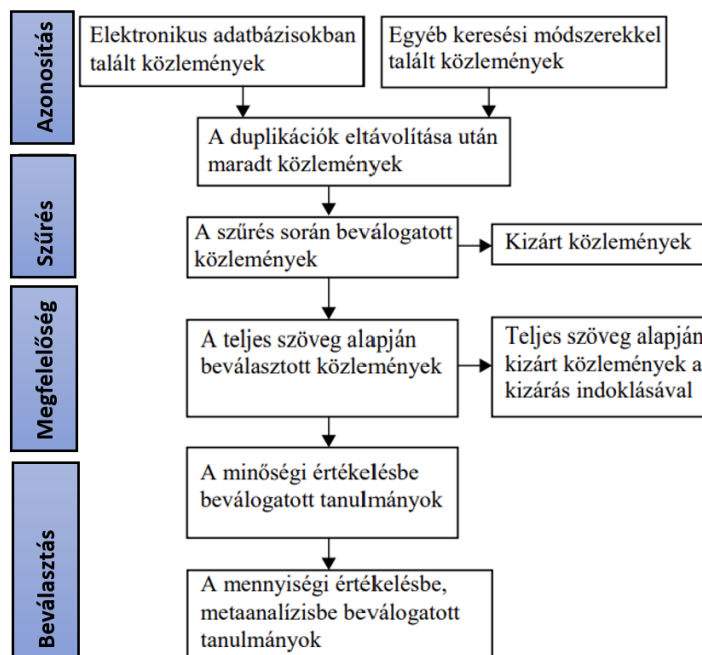
Ezt követően az adatokat a meghatározott szempontok és kritériumok alapján elemzik. Az elemzés során a tanulmányokat módszertani hasonlóságaik alapján csoportosítanunk kell, majd ajánlott a források összehasonlítása, a közös pontok és eltérések, valamint az általános tendenciák és minták azonosítása. [16] Az eredmények statisztikai elemzése a metaanalízis nevet viselő, szisztematikus áttekintések eredményeinek integrálására szolgáló statisztikai módszer révén valósul meg. [17] Az értékelés során az áttekintés eredményeit az előzetesen meghatározott szempontok és kritériumok alapján értékeljük. Az eredmények összegzése során a releváns és megbízható forrásokból származó adatokat használjuk fel, és összegyűjtjük azokat a főbb eredményeket, amelyek választ adnak a kutatási kérdésekre. Az eredmények összegzése során fontos az eredmények szintézise, azaz az összes adat és eredmény összevetése, elemzése és következtetések levonása. Az áttekintés során az eredmények általában diagramok, táblázatok, vagy grafikonok formájában kerülnek prezentálásra. [18]

Az utolsó lépés a szisztematikus irodalmi áttekintés eredményeinek és módszerének dokumentálása egy jelentésben vagy tanulmányban, amely tartalmazza az összes releváns forrás hivatkozását. [19]

A diskusszió, következtetések levonása során az eredményeket a kutatók összefoglalják, és felvázolják a további kutatási irányokat. [15]

Ahogy az a fent leírtakból is látszik, alapos és megbízható szisztematikus irodalmi áttekintés készítése rendkívül nagy gondosságot és alapos kutatómunkát igényel, és az egész folyamat során magas szintű módszertani precizításra és elemzésekre van szükség, mivel csak így garantálható, hogy a végeredmény valóban rendszerezett és megbízható irodalomelemzés lesz. Ennek érdekében, hogy segítsék a rendszerezett szakirodalmi elemzéseket és metaanalíziseket készítő szerzőket 1999-ben létrehozták a QUOROM ajánlást (Quality Of Reporting Of Meta-analysis), amely gyakorlati, módszertani és koncepciósi irányelveket tartalmaz. [20] Ennek továbbfejlesztett és frissített verziója a PRISMA ajánlás (Preferred Reporting Items for Systematic reviews and Meta-Analyses) amelyet az átláthatóság és minőség elérésének érdekében hoztak létre 2009-ben, a rendszerezett irodalmi áttekintések és metaanalízisek létrehozásához. [21] Az irányelv megjelenése óta folyamatosan frissítésre kerül, a legutóbbi frissített változatot 2020-ban adták ki. Továbbá az irányelv arra ösztönzi a kutatókat, hogy dokumentálják és bemutassák a kutatási folyamat minden szakaszát, így más kutatók is könnyen érthetik és értékelhetik a kutatást. [22]

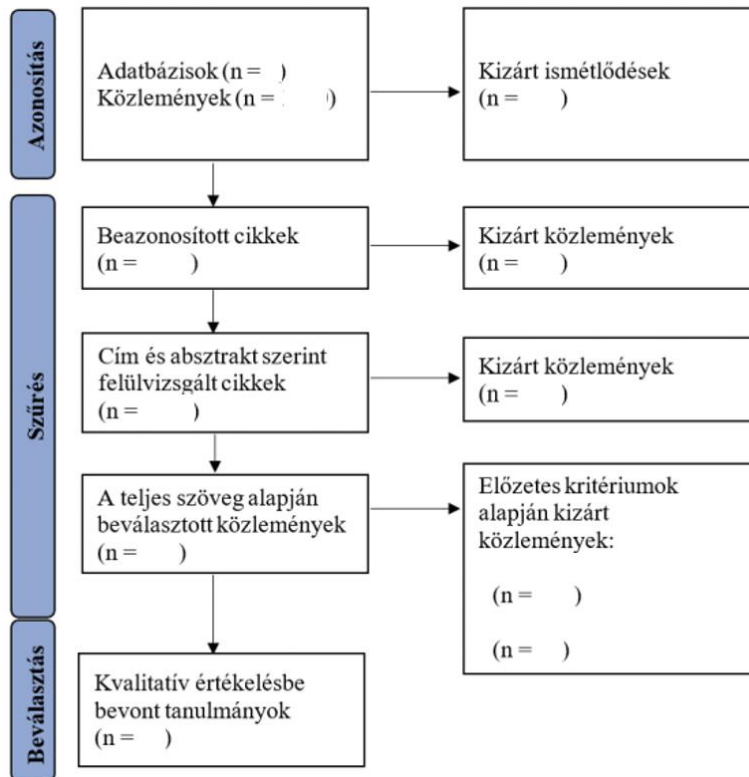
A PRISMA nyilatkozat egy négyfázisú folyamatábrát és egy 27 pontból álló ellenőrzőlistát tartalmaz annak érdekében, hogy segítse a szisztematikus irodalmi áttekintések és metaanalízisek elkészítését. [22] Fontos kiemelni, hogy a PRISMA ábra nem maga a folyamat, hanem a szisztematikus áttekintés kiválasztási fázisainak grafikus ábrázolása. A szisztematikus irodalmi áttekintés 2009-es folyamatábráját az 1. számú ábra mutatja be.

1.Ábra: A szisztematikus irodalmi áttekintés folyamatábrája 2009, [1] alapján

A 2009-es verzióban az ábra négy fázisra volt bontva: (1) az azonosításra, amely megmutatja a rekordok számát, amelyeket az adatbázisokban történő keresés során találtak, (2) a szűrésre, a duplikátum rekordok vagy a szűrési kritériumoknak nem megfelelő rekordok eltávolításához, (3) a megfelelőségre, amely olyan rekordok eltávolítására szolgál, amelyek nem felelnek meg a meghatározott minőségi kritériumoknak és (4) a beválasztásra, ami megmutatja, mely rekordok alkotják a végső korpuszt a minőségi és mennyiségi szintézishez. [23]

Az ábra 2020-as verziója egyesítette a szűrés és a megfelelőség fázist egyetlen szűrési fázissá, így egy három fázisú folyamattá vált. A 2020-as változat sokkal teljesebb, mivel tartalmaz egy olyan részt, ahol az adatbázisokon kívüli források is felvehetőek, és a kiválasztott elsődleges forrásokban szereplő művek is hozzáadhatóak. [24] Ezenkívül megoldja azt a problémát, amit a 2009-es verzióban nem volt könnyű ábrázolni, nevezetesen a rendszerezett áttekintés fejlődését, hogy fokozatosan beépítse az új forrásokat az időablak kiterjesztésével, amelyben az első változatát a rendszerezett áttekintésnek elvégezték. [24] A szisztematikus irodalmi áttekintés 2020-as folyamatábrája a 2. számú ábrán látható.

2.Ábra: A szisztematikus irodalmi áttekintés folyamatábrája 2020. [25] alapján

Jelenleg a PRISMA 2020 nyilatkozatot kell használni az új és a frissített szisztematikus irodalmi áttekintések készítésének esetében, az immár elavult 2009-es nyilatkozat helyett. Továbbá a szerzőknek ragaszkodniuk kell a 27 tételt tartalmazó ellenőrző lista betartásához és a módosított PRISMA folyamatábra használatához, amely online könnyen elérhető. Számos technológiai eszközt is létrehozta annak érdekében, hogy ezen előírásokat könnyebb

legyen betartani, ideértve egy felhasználóbarát webes alkalmazást is, amely exportálható Word vagy PDF formátumba is, így könnyebben elkészíthető például a folyamatábra. [26] Emellett ajánlott, hogy a megfelelő minőség érdekében az írók, ne csak ezen dokumentumokra támaszkodjanak, tanulmányozzanak számos más útmutatót, illetve magyarázatokat és kifejtéseket tartalmazó dokumentumokat [27], amelyek elérhetőek különböző elektronikus platformokon. [1]

A SZISZTEMATIKUS ÉS A NARRATÍV IRODALMI ÁTTEKINTÉS FŐBB KÜLÖNBΣÉGEI

A szakirodalmi összefoglalók tehát olyan módszertani tanulmányok, amelyek adatbázisban történő keresést használnak a kutatási eredmények lekérésére, és céljuk egy téma vagy részterület objektív és elméleti megvitatása.

Az áttekintő tanulmányoknak két fő típusát különböztethetjük meg a tudományos irodalomban, amelyek a szakirodalom szisztematikus és narratív áttekintése. Ennek a kétféle áttekintő irányzatnak eltérő jellemzői és céljai vannak. A narratív szakirodalmi áttekintés célja az irodalmi adatok általános összefoglalása, áttekintése és értelmezése egy adott téma vagy kutatási kérdés kapcsán. [18]

Egy adott résztéma vagy teljes területtel kapcsolatos aktuális tudományos álláspontokat vázolja és tárgyalja elméleti, illetve kontextuális szempontból. Az ilyen típusú áttekintők nem sorolják fel az áttekintés lefolytatásához használt adatbázisok típusait és módszertani megközelítéseit, sem pedig a visszakeresett cikkek adatbázis-keresés során történő felvételének értékelési kritériumait. Jellemzően kritikai elemzéséből, valamint elektronikus vagy papíralapú folyóiratcikkekből állnak. [14] Továbbá az adatforrások tekintetében nem követi szigorúan az előre meghatározott protokollokat, nem jegyzi fel az összes felhasznált forrást, azokat általában szubjektívebb módon válogatja össze, a kutató saját döntése szerint. [18]

Ez a fajta áttekintés naprakész ismereteket ad egy adott terület kapcsán, azonban nem írja le azt a módszertani megközelítést, amely lehetővé tenné az adatok reprodukálását, és nem ad választ konkrét kvantitatív kutatási kérdésekre. Általában kvalitatív megközelítést alkalmaznak a bevezetés, fejlesztés, felvetődő kérdések és felhasznált irodalmak címsorokat használva. [14]

Ezzel szemben a szisztematikus szakirodalom áttekintést úgy jellemezhetjük, mint jól megtervezett áttekintést, amely konkrét kutatási kérdések megválaszolására szolgál, szisztematikus és explicit módszertant használva az irodalmi áttekintésben szereplő tanulmányok eredményeinek azonosítására, kiválasztására és kritikai értékelésére. [14] Célja az összes rendelkezésre álló irodalmi adat átfogó és objektív elemzése egy adott kutatási kérdés megválaszolására érdekében. [19]

Adatgyűjtés tekintetében rendszeres és strukturált keresést végez az adatbázisokban és más irodalmi forrásokban az összes releváns kutatási eredmény és publikáció felkutatása céljából, valamint rendszeresen és szisztematikusán rögzíti az összes felhasznált adatot, és az adatokat szigorúbb elemzési módszerekkel dolgozza fel, mint a narratív áttekintés. [19]

A szisztematikus és narratív irodalomelemzés főbb különbségeit a 2. számú táblázat foglalja össze.

Kategória	Szisztematikus irodalmi áttekintés	Narratív irodalmi áttekintés
Cél	Konkrét kutatási kérdések megválaszolása szisztematikus módszertan használatával.	Irodalmi adatok általános összefoglalása és értelmezése egy adott témában, de nem kínál konkrét válaszokat a kutatási kérdésekre.
Adatforrások	Rendszeres és strukturált keresés az adatbázisokban, irodalmi forrásokban, előre meghatározott kritériumok alapján kiválogatott tudományos cikkek, tanulmányok.	Kritikai elemzés, elektronikus vagy papíralapú folyóiratcikkek, szövegek, események, vagy narratívok, amelyek az adott témával kapcsolatosak.
Adatgyűjtés	Adatbázisok és szisztematikus keresések használata, az összes releváns kutatási eredmény és publikáció rögzítése és strukturált elemzése.	Szubjektív adatválogatás, kevésbé strukturált módszerek, könyvek, cikkek és egyéb irodalmi források kézi kiválasztása.
Elemzési módszerek	Szigorúbb elemzési módszerek alkalmazása, például metaanalízis, tartalom vagy összehasonlító elemzés.	Kvalitatív megközelítés, kritikai, tematikus vagy narratív elemzés.
Kvantitatív/Kvalitatív	Általában kvantitatív adatelemzés (számok, statisztikák).	Általában kvalitatív adatelemzés (szöveges elemzés, értelmezés).
Reprodukálhatóság	Lehetővé teszi az adatok reprodukálását.	Nem tesz lehetővé olyan módszertani megközelítést, ami a reprodukálást szolgálja.

2. Táblázat: A szisztematikus és a narratív irodalmi áttekintés főbb különbségei, [28] alapján saját szerkesztés

A fentiek alapján látható, hogy két típus közötti különbségek a célok, adatgyűjtés, elemzési módszerek, és eredmények reprodukálhatósága terén mutatkoznak, miszerint a szisztematikus elemzés a konkrét válaszok megadására összpontosít, míg a narratív elemzés általános értelmezést nyújt egy adott témakörben.

ÖSSZEZÉS

A modern szakirodalmi adatbázisok gyors növekedése miatt az új kutatási eredményekkel szinte lehetetlen lépést tartani. Gyakran túl sok tanulmány érhető el online keresések során, és azokat áttanulmányozni és rendszerezni nehézséget okoz. Valamint ezek az információtömegek gyakran ellentmondásosak és hiányosak lehetnek, ami megnehezíti a szakirodalmi összefoglalás elkészítését és a konkrét kérdések megválaszolását.

A szakirodalmi áttekintés célja, hogy rendszerezett módon gyűjtse és értékelje az összes releváns kutatási eredményt és ismereteket egy adott témában, továbbá segíti az elméleti

keretrendszer kidolgozását, a kutatási kérdések megfogalmazását és a kutatási tervek kialakítását. Az áttekintés átfogó képet nyújt a kutatási területről, és segíti a kutatókat a kutatási hiányosságok azonosításában és a további kutatási irányok kijelölésében.

Jelen cikk a narratív szakirodalmi áttekintés és a szisztematikusan irodalmi áttekintés, mint két jelentős kutatási módszertan közötti alapvető különbségeket vizsgálja, hiszen mindkét megközelítés kulcsfontosságú az irodalmi adatok elemzésében és az új ismeretek létrehozásában, azonban az alkalmazott módszerek és célok alapján alapvető különbségek mutatkoznak, miszerint a narratív szakirodalmi áttekintés egy általánosabb és interpretatív megközelítést jelent egy adott kutatási témával kapcsolatban. Ahogyan azt a cikk megemlíti, ez a módszer gyakran nem határozza meg előre a keresési stratégiát, és nem rögzíti a kiválasztott forrásokat. Ezt a módszertant gyakran alkalmazzák azok a kutatók, akik átfogó képet szeretnének kapni egy témáról vagy összefoglalni különböző forrásokat a témában. A szisztematikusan irodalmi áttekintés viszont sokkal strukturáltabb és célirányosabb, ebben a módszertanban a kutatók szigorú keresési stratégiát alkalmaznak, és minden lépést dokumentálnak. Továbbá a cikk rámutat arra, hogy a szisztematikusan áttekintés azonosított kutatási kérdésekre és hipotézisekre épül, és törekszik válaszokat találni ezekre a kérdésekre.

Továbbá a jelen módszertani cikk arra törekszik, hogy teljes körűen ismertesse a szisztematikusan irodalomelemzés lépéseit és útmutatást adjunk a kutatóknak a strukturált és alapos irodalmi áttekintések írásához. A cikk kiemeli a módszertani alapelveket és a szükséges teendőket, kezdve a kutatási kérdések megfogalmazásától, a keresési stratégia kidolgozásán és az adatgyűjtésen át az eredmények kiértékeléséig és prezentálásáig. Hiszen a szisztematikusan irodalomelemzés egyre növekvő népszerűségnek örvend és alapvető eszközként szolgál a tudományos kutatásban.

Azonban az is megállapítható, hogy a két megközelítés közötti különbségek nem teszik az egyiket jobbnak vagy rosszabbnak a másiknál, hanem azt mutatják, hogy milyen módszertani megközelítésre van szükség a kutatási célkitűzések és a vizsgált témakör függvényében.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] V. Kamarási, G. Mogyorósy, "Szisztematikusan irodalmi áttekintések módszertana és jelentősége – Segítség a diagnosztikus és terápiás döntésekhez," *Orvosi Hetilap*, 156(38): 1523–1531, 2015. Elérhető: <http://real.mtak.hu/38510/1/650.2015.30255.pdf>. Letöltve: 2023.03.03.
- [2] A. Fink, "Conducting research literature reviews: From the internet to paper (Fourth ed.)," Thousand Oaks, California: SAGE, 2014.
- [3] M. Petticrew, H. Roberts, "Systematic Reviews in the Social Sciences: A Practical Guide," Oxford: Blackwell Publishing, 2006.
- [4] M. J. Grant, A. Booth, "A typology of reviews: an analysis of 14 review types and associated methodologies," *Health Information and Libraries Journal*, 26(2): 91-108, 2009. Elérhető: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1471-1842.2009.00848.x>. Letöltve: 2023.03.05.
- [5] J. Webster, R. T. Watson, "Analyzing the past to prepare for the future: Writing a literature review," *MIS quarterly*, 26(2): xiii-xxiii, 2002. Elérhető: https://www.academia.edu/37761918/Analyzing_the_Past_to_Prepare_for_the_Future_Writing_a_Literature_Review. Letöltve: 2023.03.01.

- [6] "What is a systematic review?" EPPI-Centre, Elérhető: <https://eppi.ioe.ac.uk/cms/Default.aspx?tabid=67>. Letöltve: 2023.03.01.
- [7] A. Booth, D. Papaioannou, A. Sutton, "Systematic approaches to a successful literature review," Thousand Oaks, California, Los Angeles: Sage, 2016. Elérhető: https://www.researchgate.net/profile/Andrew-Booth-2/publication/235930866_Systematic_Approaches_to_a_Successful_Literature_Review/links/5da06c7f45851553ff8705fa/Systematic-Approaches-to-a-Successful-Literature-Review.pdf. Letöltve: 2023.03.01.
- [8] "Deepen Project," Marino Institute of Education, 2018. Elérhető: https://www.mie.ie/en/research/research_projects/completed_projects/deepen/deepen_resources/what_is_a_systematic_literature_review.pdf. Letöltve: 2023.03.02.
- [9] M. Borenstein, L.V. Hedges, J.P. Higgins, H.R. Rothstein, „Introduction to meta-analysis,” John Wiley & Sons. 2021.
- [10] J. Paul, M. Barari, „Meta-analysis and traditional systematic literature reviews—What, why, when, where, and how? Psychology and Marketing,” 39(6): 1099–1115, 2022. Elérhető: <https://doi.org/10.1002/mar.21657> Letöltve: 2023.10.21.
- [11] L. A. Machi, B. T. McEvoy, "The literature review: Six steps to success," London: Corwin Press, 2016.
- [12] A. Fink, "Conducting research literature reviews: From the internet to paper," Sage publications, 2019.
- [13] H. M. Cooper, "Research synthesis and meta-analysis: A step-by-step approach (Vol. 2)," Sage publications, 2016.
- [14] C. Hart, "Doing a literature review: Releasing the social science research imagination," Sage publications, 2018.
- [15] E. T. Rother, "Systematic literature review X narrative review," Acta Paulista de Enfermagem, 20(2), 2007. Elérhető: <https://www.scielo.br/j/ape/a/z7zZ4Z4GwYV6FR7S9FHTByr/?lang=en>. Letöltve: 2023.03.01.
- [16] J. Thomas, A. Harden, A. Oakley, "Integrating qualitative research with trials in systematic reviews," BMJ, 337, a2290, 2008.
- [17] D. Ridley, "The literature review: A step-by-step guide for students," Sage publications, 2012.
- [18] A. Booth, "Searching for qualitative research for inclusion in systematic reviews: a structured methodological review," Systematic reviews, 5(1): 1-11, 2016. Elérhető: <https://systematicreviewsjournal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13643-016-0249-x>. Letöltve: 2023.04.11.
- [19] B. N. Green, C. D. Johnson, A. Adams, "Writing narrative literature reviews for peer-reviewed journals: secrets of the trade," Journal of Chiropractic Medicine, 5(3): 101-117, 2006. Elérhető: [https://doi.org/10.1016/S0899-3467\(07\)60142-6](https://doi.org/10.1016/S0899-3467(07)60142-6). Letöltve: 2023.10.09.
- [20] D. Moher, A. Liberati, J. Tetzlaff, D. G. Altman, "Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses: The PRISMA Statement," PLoS Med, 6(7): e1000097, 2009. Elérhető: <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1000097>. Letöltve: 2023.03.01.

- [21] D. Moher, D. J. Cook, S. Eastwood, et al., "Improving the quality of reports of meta-analyses of randomised controlled trials: The QUOROM statement. Quality of reporting of meta-analyses," *Lancet*, 354(9193): 1896–1900, 1999.
- [22] A. Liberati, D. G. Altman, J. Tetzlaff, et al., "The PRISMA statement for reporting systematic reviews and meta-analyses of studies that evaluate healthcare interventions: explanation and elaboration," *BMJ*, 339, b2700, 2009.
- [23] F. J. García-Peñalvo, "Developing robust state-of-the-art reports: Systematic Literature Reviews", 2022. Elérhető: <https://repositorio.grial.eu/bitstream/grial/2849/1/08-en.pdf> Letöltve: 2023.10.21.
- [24] M.J. Page, D. Moher, P.M. Bossuyt, I. Boutron, T.C. Hoffmann, C.D. Mulrow, et al. "PRISMA 2020 explanation and elaboration: updated guidance and exemplars for reporting systematic reviews," *BMJ*, 372, n160, 2021. Elérhető: <https://doi.org/10.1136/bmj.n160> Letöltve: 2023.10.11.
- [25] G. Bak, S. Kiss, "A biztonságtudatosság szisztematikus szakirodalmi áttekintése" *HADMÉRNÖK: KATONAI MŰSZAKI TUDOMÁNYOK ONLINE FOLYÓIRATA*, 16(4): 85-99, 2021.
- [26] L. McGuinness, „PRISMA-Checklist: Initial Release for Manuscript Submission (Version v1.0.0), Zenodo, 2020.
- [27] M.J. Page, D. Moher, P.M. Bossuyt, I. Boutron, T.C. Hoffmann, C.D. Mulrow, et al. „PRISMA 2020 explanation and elaboration: updated guidance and exemplars for reporting systematic reviews” *BMJ*, 372:160, 2021.
- [28] R. Ferrari, „Writing narrative style literature reviews,” *Medical Writing*, 24(4): 230-235, 2015. Elérhető: <https://doi.org/10.1179/2047480615z.000000000329> Letöltve: 2023.10.30.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-23-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.